

Metodinė priemonė filmui

„SUGAUTI TINKLE“

aptarti



Funded by
the European Union



LIETUVOS ŽMOGAUS
TEISIŲ CENTRAS



VYTAUTO
DIDŽIOJO
UNIVERSITETAS
MCMXXII



TAUTINIŲ MAŽUMŲ DEPARTAMENTAS
PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS



Režisėrė: Barbora Chalupová ir Vít Klusák.
Filmą **prodiusavo** nacionalinė Čekijos televizija.

Šalis: Čekija

Metai: 2020m.

Trukmė: edukacinė filmo versija trunka 63 min.

Temos: saugumas internete, seksualinis priekabiavimas internete, seksualinė prievarta prieš vaikus internete ir realiame gyvenime.

Metodas tinka šiems dalykams: etika, psichologija, informacinės technologijos, medijų ir informacinis raštingumas.

Filme liečiamos žmogaus teisės: teisė į privatumą, teisė į gyvybę, laisvę ir asmens saugumą.

Laikas	Užduotis	Kokių priemonių reikia?	Metodo adaptacija dirbant nuotoliu, virtualiai
10_{min.}	Pasiruošimas filmo peržiūrai, įvadas	Įrenginio bei garso kolonėlių, per kuriuos žiūrėsite filmą.	
63_{min.}	FILMO PERŽIŪRA	Pasiruoštas rodymui filmas, kompiuteris, projektorius	Filmą galite žiūrėti „Nepatogaus kino klasės“ platformoje. Taip pat, galite gauti vienkartinį filmo peržiūros kodą, kuriuos naudodami dalyviai filmą galės peržiūrėti individualiai.
50_{min.}	FILMO APTARIMAS: - pasidalinimas jausmais ir mintimis; - užduotis „I.N.S.E.R.T.“; - aktyvi užduotis „Ženk žingsnį“; - diskusija.	- Jausmų rato rodymas ekrane - Priedas Nr. 1 - Parengta erdvė, kurioje yra tiesi linija, atsispausdinti teiginiai	Metodą „Ženk žingsnį“ galite daryti www.jamboard.com platformoje. Kiekvienas dalyvis ant virtualaus lapelio užsirašo savo vardą ir jį perkelia už nubrėžtos virtualios linijos jei tam yra poreikis. Taip pat, galite naudoti virtualios darbinės aplinkos (ZOOM, Teams, kt.) emocijas (pvz. tie, kam teiginys tinka, uždeda sutartą emociją).
5_{min.}	APIBENDRINIMAS		

Filmo peržiūros/užsiėmimo tikslai:

1. suteikti galimybę vaikams, jaunimui pasidalinti jausmais, emocijomis ir įspūdžiais po filmo;
2. sukurti saugią erdvę diskusijoms;
3. supažindinti vaikus ir (ar) jaunimą su pavojais, su kuriais galima susidurti virtualioje erdvėje;
4. suteikti informaciją, kur galima kreiptis susidūrus su seksualiniu priekabiavimu ar seksualine prievarta internete.

Filme pateikiami edukaciniai intarpai:

1. **(7:27) Techninė profilio apsauga** – Įrašo tikslas – suvokti, kad jei naudojame įvairias internetines paslaugas ir įrankius, turėtume turėti gerą, saugų profilį – todėl pirmiausia reikia suderinti savo privatumo nustatymus, atskirti, kuri informacija bus prieinama visiems, o kuri skirta tik artimiems draugams.
2. **(9:23) Žalingos naujienos / informacija internete** – Įrašo tikslas – priminti, kaip reaguoti situacijoje, kai vaikui kažkas siunčia vulgarias, seksualinio turinio žinutes – vaikas gali bet kada nutraukti bendravimą, užblokuoti smurtautoją, pranešti apie žinutes. Svarbu žinoti, kad nereikėtų žinučių ištrinti, nes jos – pagrindinis nusikaltimo įrodymas. Vaikas kuo skubiau turėtų apie žinutes pranešti suaugusiajam, kuriuo pasitiki. Tai gali būti tėvai, globėjai, mokytojai.
3. **(13:10) Vaiko kontaktas su pornografinė medžiaga internete** – Jei vaikui nepažįstamas asmuo siunčia pornografinę medžiagą, reikėtų nedelsiant nutraukti bendravimą ir taip užkirsti kelią tolesniam vaiko kontaktui su netinkamu / žalojančiu turiniu. Taip pat svarbu atminti, kad niekas negali priversti vaiko žiūrėti pornografijos internete viešai arba privačiame pokalbyje!
4. **(19:27) Manipuliavimas meilikavimu** – Būtina suvokti, kad jei vaikui internetinėje aplinkoje kažkas per daug pataikauja, nors yra visai nepažįstamas, jis taip greičiausiai siekia įgyti vaiko pasitikėjimą. Įgytu pasitikėjimu priekabautojas vėliau galės piktnaudžiauti prieš vaiką kituose manipuliavimo etapuose.
5. **(21:18) Sekstingo pavojus** – Įrašas atkreipia dėmesį į riziką, susijusią su sekstingu, kurį patiria vaikas savanoriškai siųsdamas savo intymią medžiagą (nuotraukas, vaizdo įrašus). Aktorė Tereza taip pat pabrėžia, kaip lengvai sekstingas virsta šantažu bei kaip tai vyksta. Problema taip pat ta, kad medžiaga, kurią vaikas pateikia nusikaltėliui, gali internetinėje erdvėje cirkuluoti labai ilgą laiką.
6. **(26:54) Pinigų siūlymai** – Įrašas atkreipiamas dėmesys į kyšių, dovanų, premijų ir kt. klausimą, kuriuos nusikaltėlis siūlo vaikui manipuliuodamas. Tai – vadinamasis viliojimas, kurio tikslas taip pat įgyti vaiko pasitikėjimą, bei išvilioti iš jo asmens duomenis (pvz., telefono numerį), intymią informaciją, įvilioti vaiką į internetinės pornografijos pinkles ir t. t. Įgyta medžiagos vėliau gali būti naudojama dar labiau padidinti spaudimą vaikui.



7. **(31:37) Vaikų pornografijos platinimas kaip sunkus arba labai sunkus nusikaltimas** – Įrašas atkreipiamas dėmesys į vaikų pornografijos plitimo problemą kaip rimtą nusikaltimą (pagal BK 192 str).
8. **(35:54) Vaiko šantažavimas internete** – Dėmesys sutelkiamas į problemą, susijusią su intymios medžiagos nutekėjimu bei tolesniu disponavimu ja šantažuojant vaiką. Pagrindinė žinutė yra saugus bendravimas – niekada niekam internete nesiųskite savo intymios medžiagos. Išsiuntę medžiagą, jūs prarasite jos kontrolę, o nusikaltėlis gaus šantažo ir grasinimų įrankį. Šantažuoti naudojant intymią medžiagą – sunkus nusikaltimas. Tokiose situacijose labai svarbu pasitikėti tėvais, nesikalbėti su priekabautoju, greitai reaguoti, kreiptis į policiją ir jiems perduoti maksimalius įrodymus.
9. **(38:17) Niekada nesiųskite intymių nuotraukų!** – Be to, kad pabrėžiamas pagrindinis saugumo principas, susijęs su dalindamosi intymiomis nuotraukomis, aktorė bando ir teigiamai motyvuoti vaikų auditoriją – nereikia demonizuoti interneto, jame yra daug puikių ir įkvėpiančių žmonių. Dirbant su šia tema labai svarbu neišgąsdinti, o parodyti ir teigiamas interneto puses.
10. **(44:15) Teigiamos interneto pusės** – Fiksuojame vaikų auditorijoje žinią, kad internetas – puiki vieta būti, svarbu elgtis kuo saugiau.
11. **(58:10) Realus pasaulio internetiniai susitikimai** – Intarpas skirtas asmeniniams vaikų susitikimams su kitais interneto vartotojais. Pagrindinė žinutė – nedalyvaukite susitikimuose su nežinomais interneto vartotojais, nes tai labai rizikinga, o jei nuspręsite eiti į susitikimą, apie susitikimą pasakykite tėvams, globėjams. Be to, susitikimą planuokite viešoje vietoje.

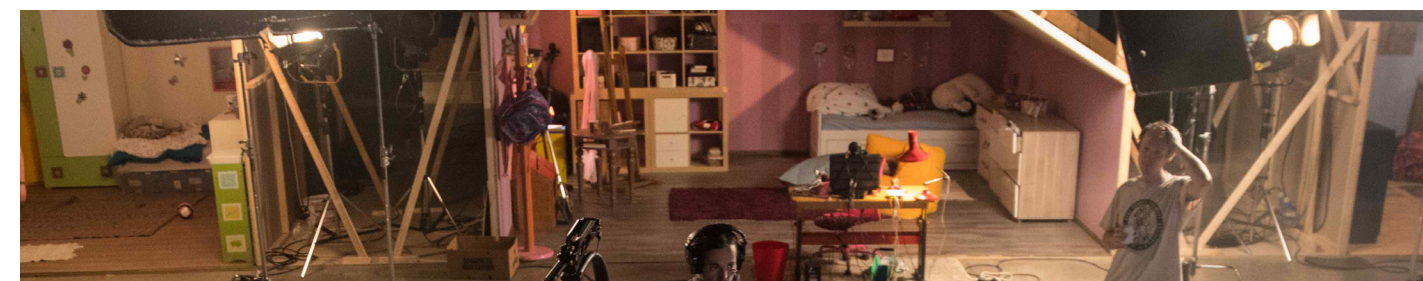
Įspėjimai / pastabos mokytojams ruošiantis filmo peržiūrai:

- Būkite atviri išgirsti, ką jauni žmonės turi pasakyti filmo temomis. Taip pat atminkite, jog Jūs neprivalote turėti visus „teisingus“ atsakymus. Jūsų rolė šios užduoties metu – skatinti diskusiją;
- Būkite pasirengia suteikti informaciją, kur galima kreiptis pagalbos susidūrus su vienokiais ar kitokiais sunkumais socialiniuose tinkluose;
- Svarbu nepamiršti, kad gali kilti pasipriešinimo, t. y. juokelių arba žeminančių komentarų filmo herojų atžvilgiu. Rekomenduojame juokelius ir neigiamus komentarus stabdyti ir kviesti jaunimą į diskusiją (kodėl kyla noras pašiepti filmo herojus? kodėl norisi juokauti apie jų išgyvenimus?);
- Patalpa ir reikalingos priemonės: rekomenduojama filmo peržiūrai pasiruošti prieš prasidedant filmui: suolus sustumkite į klasės galą, o kėdes sudėkite pusračius, kad būtų patogų matyti ekraną. Pasitikrinkite, ar veikia internetas, paruoškite filmą, pastatykite projektorį. Būkite atsispausdinę užduočių seką ir susipažinę su reikiama terminais.



Patalpa / reikalingos priemonės:

projektorius, televizorius ar išmanioji lenta, per kurią būtų galima žiūrėti filmą; patogiai paruoštos patalpos (diskusijai po filmo rekomenduojame kėdes sustatyti ratu). Jei darysite aktyvią užduotį, tuomet reikėtų pasiruošti liniją bei turėti atspausdintus / užrašytus teiginius.



Filmo aprašymas:

Čekų filmo kūrybinė komanda pasamdo tris pilnametes merginas internete suvaidinti 12 metų mergaites. Praėjus vos dešimčiai dienų nuo jų paskyrų sukūrimo pažinčių tinklalapiuose, merginos sulaukia pustrečio tūkstančio vartotojų žinučių: jų prašoma prieš kamerą nusirengti arba gyvai susitikti. Lydima psichologų ir teisėsaugos filmavimo komanda fiksuoja ne tik anonimines žinutes, bet ir gyvus susitikimus su vyrais, viliojančiais mergaites į spąstus.

Viso filmo esmė – eksperimentas, kuriame trys jauni atrodančios suaugusios aktorės 10 dienų praleido dirbtinai sukurtuose vaikų kambariuose kino studijoje. Socialiniuose tinkluose joms buvo sukurtos anketos, kurias naudodamos jos bendravo su susidomėjusiais vyrais. Su merginomis susiekė 2458 interneto vartotojai. Filmavimas tęsėsi net ir po 10 dienų studijoje – aktorės ir toliau bendravo su jas kalbinančiais vyrais artimiausius kelis mėnesius. Didžioji dalis jų siekė ne tik susipažinti. Buvo filmuojami asmeniniai merginų susitikimai su priekabautojais, taip pat ir darbuotojų akistata su vienu iš jų.

Šioje edukacinėje, vaikams ir jaunuoliams nuo 13 metų skirtoje filmo versijoje, veikėjos ne tik dalinasi savo išgyvenimais, tačiau taip pat pateikia praktiškų patarimų vaikams, kaip pasirūpinti savo saugumu bendraujant su nepažįstamais žmonėmis internete.

Filmavimą prižiūrėjo „Pagalbos linijos“ direktorius, psichologas, seksologas, teisininkas. Buvo konsultuojamasi su kriminologais.

Filme aptariama problematika ir kontekstas

Sekstingas (angl. sexting) - tai anglišų žodžių „sex“ ir „texting“ junginys.

Sekstingas – atvirai seksualaus turinio žinučių, apnuogintų ar nuogų kūnų nuotraukų, filmukų siuntimas ar gavimas naudojantis mobiliuoju telefonu, kompiuteriu ar kita skaitmenine priemone. Dažnai šie vaizdai siunčiami savanoriškai, tačiau neretai jie yra spontaniški, t. y. nepagalvojama apie tai, kas vyks su šia informacija toliau. Sekstingas problema tampa tada, kai nuotraukos dedamos viešai socialiniuose tinkluose arba yra platinamos kitaip. Pavyzdžiui, paliktas vaikinys išplatino buvusios draugės jam siųstas nuotraukas, kuriose mergina yra apsinuoginusi. Plačiau, kas yra sekstingas ir kaip nepakliūti į sekstingo spąstus, žiūrėkite video:

<https://www.youtube.com/watch?v=W5faB89PQrk>

Kibernetinis viliojimas - seksualinis priekabiavimas internete prie nepilnamečio asmens (angl. cyber grooming)

Kitas reiškiny, kuriam daug daugiausia dėmesio skiriama filme, yra vadinamasis kibernetinis viliojimas. Tai terminas reiškiantis kito asmens manipuliavimą vaiku internetinėje aplinkoje siekiant priversti vaiką ateiti į asmeninį susitikimą realiame pasaulyje. Tikslas – įgyti vaiko pasitikėjimą, kuris tada nori daryti tai, ko nori smurtautojas.

Seksualinis priekabiavimas ar vaikų seksualinis viliojimas - tai seksualinių nusikaltėlių veiklos, kurios sąmoningai vykdomos norint susidraugauti su nepilnamečiu, užmegzti emocinį ryšį ir grasinimais ar šantažu priversti jį paklusti ir siųsti savo apnuoginto kūno vaizdus ar vaizdo įrašus.

Žalinga informacija - viešos patyčios internete; pornografinio turinio informacija; informacija, kuria tyčiojasi, niekinama, skatinama neapykanta ar kurstoma diskriminuoti žmonių grupę ar jai priklausančią asmenį dėl lyties, seksualinės orientacijos, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų ir kt.

Asmens duomenų atskleidimas - vaiko asmens duomenys ir asmeninė informacija: vardas pavardė; gimimo data, namų adresas, el. pašto adresas, telefono numeris, nuotraukos ir kt.



Kontekstas Lietuvoje

Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, vaikai ir paaugliai yra aktyvūs interneto vartotojai. Čia jie žaidžia, bendrauja, kuria savo virtualų tapatumą, tyrinėja pasaulį ir jo galimybes. Paaugliams tapo įprasta turėti vieną ar keletą paskyrų skirtinguose socialiniuose tinkluose, juose bendrauti su draugais ir megzti naujas pažintis – neretai su žmonėmis iš įvairių pasaulio šalių. Greta smagumo internetas slepia ir įvairias su bendravimu susijusias grėsmes. Dalis grėsmių susijusios su seksualiniu priekabiavimu, viliojimu, dalijimusi su vaiku jo amžiaus neatitinkančiu seksualizuotu turiniu. Būtent šios temos – vaiko amžiaus neatitinkantis suaugusių žmonių bendravimas, seksualinio turinio informacijos siuntinėjimas, sekstingas, internetinis viliojimas ir vaikų išnaudojimas – ir yra iškeltos filme „Sugauti tinkle“. Tai temos aktualios ir Lietuvos vaikams bei paaugliams.

Paramos vaikams centro duomenimis, Lietuvos vaikai yra aktyvūs interneto vartotojai. 86 proc. tyrime dalyvavusių vaikų (EU Kids Online, 2010) turi prieigą prie interneto ir juo naudojasi. Vidutinis pradedančiųjų interneto vartotojų amžiaus Lietuvoje yra 8 metai. Net 95 proc. internetu besinaudojančių Lietuvos vaikų prisijungia prie interneto bent kartą per savaitę.

Remiantis minėto tyrimo duomenimis, vidutiniškai 30 proc. 9–16 metų amžiaus Europos vaikų užmezga pažintis internete, o 9 proc. internetu besinaudojančių vaikų eina susitikti su internetiniais draugais. Tuo tarpu Lietuvoje daugiau nei 50 proc. vaikų bendrauja internetu su žmonėmis, kurių iš tikro nepažįsta ir daugiau nei 20 proc. vaikų eina susitikti su internetiniais draugais.

Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (RRT) duomenimis per 2021 m. interneto karštąją liniją „Švarus internetas“ gauti 3558 pranešimai apie draudžiamą skleisti ar neigiamą poveikį nepilnamečiams darantį turinį internete. Tai yra rekordinis pranešimų skaičius nuo interneto karštosios linijos įkūrimo pradžios. Palyginti su 2020 m. (gauti 1373 pranešimai), pranešimų skaičius padidėjo beveik 2,6 karto. RRT specialistams ištyrus kiekvieną gautą pranešimą, tolesnių veiksmų imtasi dėl 380 atvejų.

- 108 pranešimai apie vaikų seksualinio išnaudojimo vaizdus persiųsti kitų šalių interneto karštosioms linijoms, tarptautinės interneto karštųjų linijų asociacijos INHOPE narėms. 1551 gautas pranešimas, kuriame buvo pranešta apie iš tiesų draudžiamą turinį, buvo pasikartojantis, t. y. apie tą patį turinį, kuris jau buvo praneštas INHOPE arba Policijos departamentui, todėl dėl jų papildomų veiksmų nesiimta.
- 161 pranešimas persiųstas įvairių šalių interneto paslaugų teikėjams, svetainių savininkams, socialinių tinklų valdytojams su NTD (angl. Notice and Take Down) žyma apie jų svetainėse ar tinkluose esantį draudžiamą skleisti interneto turinį, nurodant, kad jis būtų kuo skubiau pašalintas.
- 80 pranešimų persiųsta tolesniam tyrimui Policijos departamentui, įtarus draudžiamą skleisti turinį Lietuvos tarnybinėse stotyse.



EDUKACIJOS EIGA:

Pasiruošimas ir įvadas

Pasisveikinę su mokiniais, paaiškinkite jį filmą, kurį žiūrėsite yra „Nepatogaus kino klasės“ platformoje, kurią plėtoja Lietuvos žmogaus teisių centras ir „Nepatogaus kino“ festivalis. Šio festivalio tikslas – kalbėti apie žmogaus teises naudojant dokumentinius filmus. Papasakokite, kad žiūrėsite filmą, kuriame bus rodomas eksperimentas, atliktas Čekijoje prieš porą metų. Merginos – aktorės, tačiau visi su jomis bendraujantys vyrai – tikri.

Paaiškinkite, jog šis dokumentinis filmas atskleidžia internete slypinčius pavojus – priekabiavimą, seksualinio išnaudojimo rizikas.

Pabrėžkite, jog po filmo turėsite diskusiją bei kelias veiklas. Taip pat yra svarbu paminėti, jog filmas gali sukelti įvairių jausmų ir netikėtų emocijų, kurios gali atrodyti „nepatogiai“. Paaiškinkite, jog pasibaigus užduotims Jūs suteiksite informaciją, kur galima kreiptis pagalbos jeigu kažkam teko susidurti su panašiomis situacijomis, apie kurias bus kalbama filme.

Filmo peržiūra

Filmas trunka 63 minutes. Rekomenduojame filmą peržiūrėti vieno susitikimo metu. Esant poreikiui, galite daryti trumpas atokvėpio pertraukas.

Pasiruošimas ir įvadas

Po filmo peržiūros būtina pradėti diskusiją, kuri leis mokiniams paklausti apie įvairias filme pasirodžiusias detales, diskusijos vedėjams – susidaryti įspūdį, ar kas nors iš žiūrėjusių patyrė ką nors panašaus, ar vaikai žino, kur kreiptis susidūrus su filme rodomomis situacijomis.

1. Prieš keliaujant į pirmąjį metodą, paklauskite mokinių kaip jie jaučiasi?

Išklauskite visų. Jei mokiniams sunku įvardinti savo jausmus, galite ekrane parodyti „Jausmų ratą“ ir paprašyti išsirinkti kelis jausmus bei pasakyti dėl kokių priežasčių jis kyla.

Jausmų ratą galite rasti čia: <https://www.seimostc.lt/2020/02/17/kodel-svarbu-pazinti-emocijas/>

2. Metodas I.N.S.E.R.T. 15 min. Šį metodą galite taikyti ir veiklą vesdami nuotoliu.

Po filmo peržiūros, padalinkite mokiniams lapus su atspausdintais keturiais ženklais arba paprašykite jų juos nusipiešti (žr. priedą nr. 1). Pakvieskite juos prie pliuso ženklu pažymėtos dalies aprašyti, ką filme pamatė teigiamo, šviesaus. Minusu pažymėtame lentelės ketvirtyje paprašykite pažvelgti kritiškiau ir užrašyti sunkius filmo momentus, neigiamas emocijas keliančius aspektus. Klaustuku paženklintoje dalyje paprašykite užrašyti filmo peržiūros metu ar po jos kilusius klausimus, o šauktuko dalyje – kas buvo nauja, kuriuos filmo momentus laiko stipriausiais, paveikiausiais. Aptarkite rezultatus.



3. Metodas „Ženk žingsnį“, metodo aptarimas (20–30 min.)

Priemonės: Aiški tiesi linija, prie kurios galėtų išsirikiuoti visi dalyviai, 1 kopija su teiginiais moderatoriui.

Pasiruošimas: Iš anksto užsirašę ar atsispausdinę duotus teiginius. Parenkite erdvę kambaryje, kuriame pažymėkite tiesią liniją (tą galite daryti su lipnia juosta, kreida ar įvairiais daiktais). Įsitikinkite, kad dalyviai prie linijos gali stovėti laisvai ir nevaržomai.

Instrukcijos: Pradėkite užduotį klausdami jaunų žmonių, ką jie žino apie socialinius tinklus, saugumą juose;

Atkreipkite dėmesį į liniją kambaryje bei paprašykite jų išsirikiuoti priešais ją. Paaškindite, kad netrukus skaitysite skirtingus teiginius ir jei teiginys jiems tinka, paprašykite žengti žingsnį už linijos. Taip pat pasakykite, kad padėję žingsnį, jie turėtų grįžti atgal prie linijos. Paprašykite jų būti sąžiningais!

Perskaitykite pirmąjį teiginį ir duokite dalyviams laiko pasirinkti – žengti žingsnį ar ne. Kai jie užims poziciją, paprašykite kelių žmonių pakomentuoti jei manote, kad atsakymas yra reikalingas. Dalyviams grįžus atgal prie linijos, perskaitykite kitą teiginį ir tęskite tol, kol pajusite, kad buvo aptarta pakankamai teiginių.

Teiginiai:

1. Esu paskelbęs juokingą paveikslėlį.
2. Esu pridėjęs draugų / sekėjų, kurių nepažįstu.
3. Esu žiūrėjęs įvairius profilius žmonių, kurių nepažįstu.
4. Esu pagalvojęs apie savo duomenų saugumą internete.
5. Keliau savo nuotraukas į internetą.
6. Mane erzina, kai kas nors kitas paskelbia mano nuotrauką be mano sutikimo.
7. Keliau kitų žmonių nuotraukas / atvaizdus be jų sutikimo
8. Socialiniame tinkle, kuriuo naudojuosi, turiu daugiau nei 400 draugų.
9. Skaitau privatumo informaciją, kai registruojuosi į interneto svetainę ar socialinį tinklą.



10. Žinau kaip ir esu užblokavęs interneto vartotoją.
11. Esu pranešęs apie nepageidaujamą turinį internete.
12. Manęs yra prašę atsiųsti savo apsinuoginusio nuotrauką.
13. Internete komentuoju / pasirašinėjau savo tikru vardu ir pavarde.
14. Kartais nerimauju, bijau, kad galiu būti lengvai surastas tikrame gyvenime dėl paskelbtų savo duomenų internete.
15. Prie manęs yra seksualiai priekabiavę internete.
16. Esu gavęs nepageidaujamo turinio žinučių /vaizdų internete.

Užduoties aptarimas: Aptarus pakankamai teiginių, kviečiame naudoti kelis iš žemiau pateiktų klausimų, kurie gali padėti geriau suprasti mokymosi procesą. Šie klausimai yra rekomendacinio pobūdžio, todėl moderatoriai turi patys pasirinkti, kurie iš siūlomų klausimų geriausiai dera prie jau vykusių diskusijų grupėje.

- Kaip jaučiatės po šios veiklos? Kodėl?
- Ar ir kas nustebino?
- Ar ši veikla paskatino jus kitaip pažvelgti į saugumą internete?
- Kaip reaguotumėte ateityje susidūrę su priekabiavimu internete?
- Ką galite padaryti, kokių veiksmų imtis, kad priekabiavimas sustotų?
- Kas galėtų jums padėti?
- Koks turėtų būti žiniasklaidos tinklų, paslaugų teikėjų, policijos, tėvų ir mokyklos valdžios vaidmuo kovojant su seksualiniu priekabiavimu ir išnaudojimu internete?

4. Klausimus diskusijai galite pasirinkti ir pagal vaikų / jaunuolių amžių, grupės lūkesčius. Pateikiame jums klausimus, suskirstytus pagal temas.

Patirtis bendraujant su nežinomais vartotojais

- Ar jūs taip pat leidžiate laiką internete su nepažįstamais žmonėmis, kurių niekada nematėte asmeniškai? Kokiose situacijose? (Pvz., kai žaidžiate internetinius žaidimus, naršote socialiniuose tinkluose ir pan.).
- Ar jūsų interneto draugai turi slapyvardžius, ar naudoja tikrus savo vardus bei pavardes? Ar savo profiliuose jie turi savo tikrą nuotrauką?
- Ar bendraudami naudojate vaizdo kamerą? Su kuo bendraudami ją naudojate?
- Ar teko patirti panašių situacijų kaip filme? O gal žinote apie ką nors, kas patyrė panašią situaciją?
- Kaip patikrintumėte asmens, su kuriuo kalbatės, tapatybę? (pvz., naudojant atvirkštinę nuotraukų paiešką, el. pašto adresą ir kt.) Ar žinote internetinių įrankių, kurie gali padėti tai padaryti? (Pvz., Google Images, TinEye.com ir kt.).

Intervencija

- Ką darytumėte, jei patektumėte į panašias situacijas kaip matytame filme?
- Ar žinote kokių nors interneto platformų, kuriose galėtumėte patekti į nemalonas situacijas, tapti priekabiavimo ar kitokių internetinių nusikaltimų aukomis?
- Jei taptumėte auka ir nuspręstumėte pranešti – kam tą padarytumėte? Ką konkrečiai parašytumėte? Ką svarbu paminėti? (aut. pastaba: šioje vietoje galite priminti apie tai, kad svarbu turėti įrodymus, taip pat svarbu kuo aiškiau aprašyti, nupasakoti priekabiautojo įvaizdį, susipažinimo detales).

Virtuali tapatybė

- Suskaičiuokite ir pasakykite keliose internetinėse svetainėse, socialiniuose tinkluose, bendravimo platformose esate užsiregistravę? O keliomis iš tiesų naudojate?
- Kaip internete konstruojate savo tapatybę (vardas, slapyvardis, tikri ar išgalvoti asmeniniai duomenys, amžius...)?
- Ar žinote, kaip galite apsaugoti savo profilį?

- Kiek draugų ar sekėjų turite savo profilyje? Ir kiek iš jų pažįstate asmeniškai? Kokios aplinkybės privertė nepažįstamuosius pridėti prie draugų?
- Kuo dalinatės internete? Kaip save pristatote? Papasakokite / apibūdinkite savo internetinį „avatarą“.

Internetiniai išnaudotojai/smurtautojai

- Kaip manote, kas tokie yra internetiniai išnaudotojai?
- Tai daugiau vyrai ar moterys? (Aut. pastaba: daugiausia vyrai, moterys yra išskirtinės).
- Jie labiau vyresni ar jauni? (Aut.pastaba: ir senas, ir jaunas gali būti internetiniu išnaudotoju. Pastaraisiais metais vis daugiau pažeidėjų yra labai jauni – apie 18–25 metų).
- Ar persekiojamos tik merginos? (Aut.pastaba: seksualinio persekiojimo ir išnaudojimo internete aukomis gali tapti tiek mergaitės, tiek berniukai).

Apibendrinimas

Pakvieskite dalyvius „uždaryti“ ratą, t. y. susėsti ratu. Paaiškinkite, jog užsiėmimas eina į pabaigą, todėl norite apibendrinti praėjusių valandų patirtį. Štai keletas rekomendacinių klausimų aptarimui:

- Kaip jaučiatės po šio užsiėmimo? (Galite duoti rinktis pvz., gyvūną, maistą, orą ar kt., kas galėtų padėti apibūdinti jausmą).
- Kas mane labiausiai nustebino peržiūrėjus šį filmą arba mūsų diskusijų metu?
- Ko išmokau (ką naują sužinojau) šiame užsiėmime?
- Ar yra likę neatsakytų klausimų?
- Ar ir ką išėjęs iš užsiėmimo darysiu kitaip?

Patarimai edukatoriams / mokytojams

Filme nagrinėjamos JAUTRIOS TEMOS, kurios užsiėmimo dalyviams gali sukelti nemalonių jausmų, emocijų, iš atminties „ištraukti“ traumines patirtis. Angliškai apie tokias temas įspėjama pasitelkiant sąvoką „trigger warning“ („įspėjimas apie dirgiklius“ – jautrias temas, galinčias iššaukti trauminių patirčių atsiminimus).

Prieš pradėdamos/-i žiūrėti filmą galite moksleivius perspėti, kad kai kurie vaizdai, analizuojamos temos ar veikėjų pasisakymai gali būti nemalonūs, nepatogūs, kelti neigiamų jausmų. Priminkite, kad visos kylančios emocijos yra leistinos ir normalios. Taip pat suteikite moksleiviams galimybę pasirinkti, ar žiūrėti filmą toliau, ar bet kuriuo metu išeiti iš užsiėmimų erdvės, jei tik pajuntama, kad kyla per daug emocijų, žiūrėti filmą pasidarė per sunku.

Tokio nutikimo atveju nepalikite jaunuolio vieno – po filmo peržiūros pakvieskite pasikalbėti. Gali būti, kad pokalbio metu jaunas žmogus jums atsivers ir papasakos apie traumines patirtis, apie kurias būtina pranešti atitinkamoms institucijoms (Vaikų teisių apsaugos tarnybai, policijos pareigūnams).

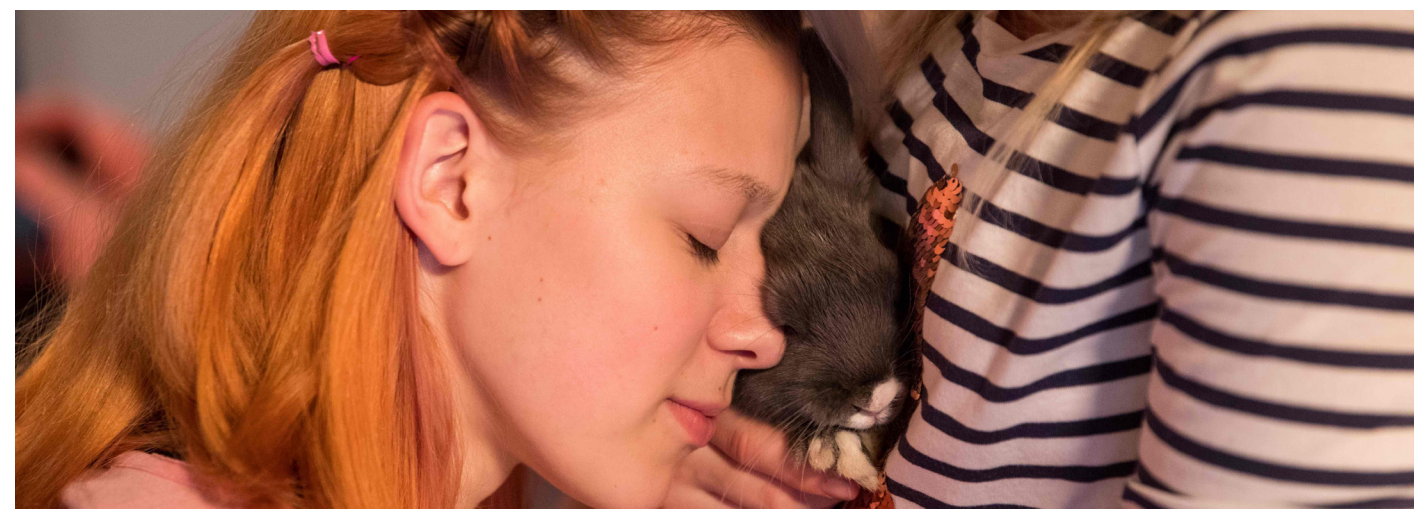


Siekdami padėti vaikams ir paaugliams būti saugesniems internete jūs galite: (parengė „Vaikų linijos specialistai“)

- Kalbėtis su vaikais ir paaugliais įvairiomis su saugumu internete susijusiomis temomis. Labai svarbu negąsdinti vaikų interneto „baisybėmis“, nedemonizuoti technologijų ir interneto, o įvairiapusiškai ir skatinant pačių vaikų kritinį mąstymą kalbėti apie interneto galimybes bei grėsmes.
- Skatinti mokinius diskutuoti, analizuoti, stebėti tai, kas vyksta internete. Pokalbiai apie technologijas ir saugumą internete turi būti pagrįsti aktyviu vaikų ir paauglių įtraukimu ir diskusijomis. Pasitelkite prieinamus edukacinius filmukus, analizuokite panašaus amžiaus paauglių istorijas apie internete kilusias grėsmes, analizuokite situacijas, kurias vaikai ir paaugliai girdėjo ar pastebėjo.
- Saugumas internete – tai ir žinios apie saugumą internete, ir gebėjimas kritiškai įvertinti internete esančią informaciją bei kylančias situacijas. Tad su vaikais ir paaugliais verta tyrinėti labai įvairius klausimus: kaip pasirūpinti savo privatumo nustatymais, kas yra asmeninė informacija, kurios nereikėtų atskleisti nepažįstamiems žmonėms, kaip reaguoti į netinkamą kitų interneto vartotojų elgesį (blokavimas, pranešimas socialinių tinklų administracijai), kaip galime atpažinti, kad profilis naujojo internetinio draugo profilis gali būti netikras, ar įmanoma ir kaip įmanoma suprasti, ar žmogus yra išties tas, kuo rodosi esąs socialiniame tinkle. Kaip elgtis, kai mylimas žmogus prašo apsinuoginusio kūno nuotraukos? Ką sako mūsų įstatymai apie pornografinio turinio medžiagos platinimą?
- Dar viena iš temų, susijusi su vaikų ir paauglių internetiniu saugumu – supratimas savo ribų ir drąsa jas nubrėžti. Išnaudokite įvairias situacijas mokyti vaikus ir paauglius pasakyti „stop“ elgesiui, kuris žeidžia ar yra nemalonus – tiek internete, tiek „realiame“ gyvenime.
- Galiausiai – svarbu drąsinti vaikus ir paauglius kreiptis pagalbos, kai susiduria su nemalonia patirtimi internete: į patikimą suaugusįjį, mokyklos darbuotojus, „Vaikų liniją“, „Jaunimo liniją“. Svarbu, kad vaikai ir paaugliai neskubėtų pašalinti nemalonos informacijos iš interneto, o ją išsaugotų tam atvejui, jei prisireiktų detalesnio situacijos ištyrimo.

Jei vaikas ar paauglys kreipėsi į jus pagalbos dėl seksualinio priekabiavimo internete ar kitokio netinkamo suaugusio žmogaus elgesio internete: (parengė „Vaikų linijos“ specialistai)

- Padrąsinkite vaiką, kad jis gerai padarė kreipdamasis į jus pagalbos.
- Įvardinkite, kad svarbu išsaugoti situacijos įrodymus: susirašinėjimą su suaugusiu žmogumi, jo siųstą informaciją ar žinutes.
- Įvertinkite, ar tai situacija, kurioje reikėtų teisėsaugos pagalbos. Jei taip – informuokite vaiko tėvus ar inicijuokite kreipimąsi į teisėsaugą.
- Apie netinkamą turinį, aptiktą internete, ar netinkamą žmonių elgesį internete galite pranešti interneto karštajai linijai svarusinternetas.lt



Klausimai ir atsakymai susiję su filmu bei filme nagrinėjamomis temomis

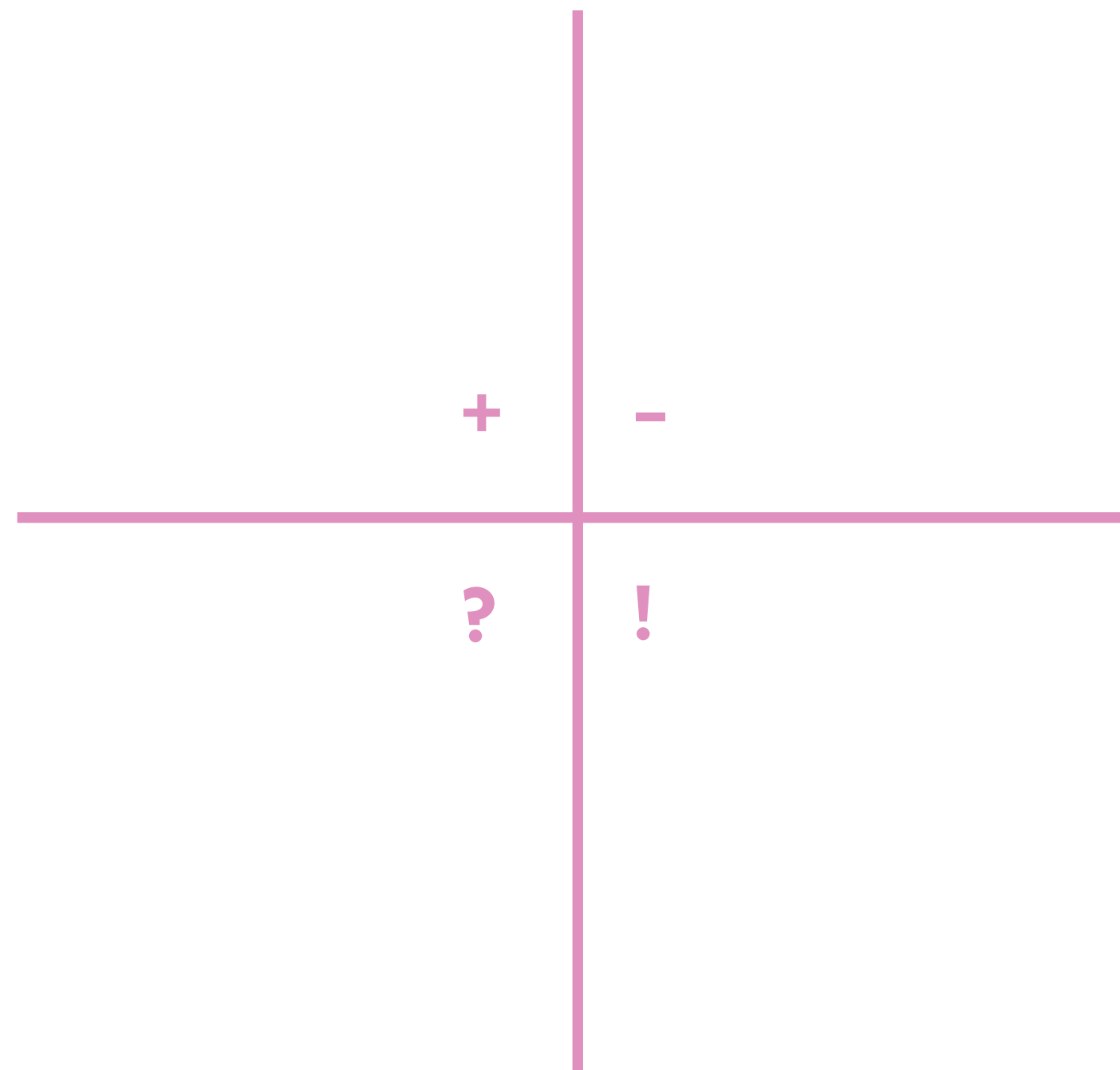
- Kiek aktorėms metų ir kaip joms sekėsi vaidinti dvylikametes?
- 2020 m. Terezai – 23, Sabinai – 19, o Agnesei – 21 metai. Tereza yra tikra aktorė, na, o Sabina ir Anežka filmą kūrė pirmą kartą. Filmavimui jos ruošėsi ilgai ir atsakingai – bendravo su jaunesnėmis merginomis, klausinėjo, kas joms patinka, ką jos veikia, klausėsi kaip kalba, stebėjo kaip bendrauja socialiniuose tinkluose. Tai padėjo joms įsijausti į savo vaidmenis.
- Teigiamas filmo herojus (vienintelis filme rodomas vaikinai, kuris nieko nereikalavo) – ar jis tikras ir ar tikrai vienintelis?
- Taip, filmavimo metu kūrybinė grupė nesusidūrė su kitu žmogumi, kuris

- nenorėjo merginų nuogų nuotraukų ar siuntė joms nepriimtina turinį. Priešingai, jis Agnezę perspėjo. Kūrybinė grupę po filmavimo susisiekt su šiuo vyru. Žinoma, kad jis yra 20 metų universiteto studentas. Jo veidas filme buvo atskleistas su jaunuolio žinia kokiame kontekste jis bus parodytas bei su jo sutikimu.
- Kas nutiko seksualiniam priekabiautojui, su kuriuo susitikti ėjo visa kūrybinė komanda?
- Policija tiria jo atvejį, tačiau kol kas negali pateikti daugiau tyrimo informacijos. Valdžia buvo įspėta, kad jam nebūtų ir toliau leista dirbti su vaikais.
- Kaip policija reagavo į filmą ir kiek žmonių jau yra nuteisti?
- Filmavimo metu prie merginų prisijungė 2458 potencialūs priekabiautojai. Filme pasirinkti tik keli pavyzdžiai. Jau prasidėjus filmavimams buvo aišku, kad gautą medžiagą reikės pateikti Čekijos Respublikos policijai. Šiuo metu ji atlieka tyrimą.

Daugiau informacijos

- www.draugiskasinternetas.lt
- www.esaugumas.lt
- www.svarusinternetas.lt
- Paramos vaikams centro kampanijų „Niekada nežinai, kas yra kitoje pusėje“ bei „Mąstau, todėl nesiunčiu“ interneto puslapiai
- www.vaikulinija.lt
- www.jaunimolinija.lt

Priedas Nr. 1.



Metodinę priemonę adaptavo bei rengė jaunimo darbuotoja, žmogaus teisių edukatorė ir „Nepatogaus kino klasės“ vadovė Indrė Maršantaitė